

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHI: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR

Millat Umidi University
Xalqaro biznes fakulteti
Biznes boshqaruv yo'nalishi
4-kurs talabasi
Zoirov Azamat

Annotatsiya: *Raqamli iqtisodiyot butun dunyoda tez sur'atlar bilan rivojlanib, davlatlar iqtisodiyotining muhim bir qismiga aylanmoqda. Raqamli texnologiyalar savdo, moliya, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalariga chuqur ta'sir o'tkazmoqda. O'zbekiston ham ushbu global tendensiyadan chetda qolmagan va raqamli transformatsiya jarayonlarini jadal amalga oshirishga intilmoqda. Ushbu maqolada O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi muammolar va ushbu jarayonning imkoniyatlari tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Raqamlashtirish, innovatsiya, strategiya, infratuzilma, mobil texnologiya, raqamli to'lov, elektron tijorat, fintech kompaniya, xoriy investitsiya, kichik va o'rta biznes korxonasi.*

Аннотация: *Цифровая экономика стремительно развивается во всем мире и становится важной частью экономики стран. Цифровые технологии оказывают глубокое влияние на торговлю, финансы, производство и сферу услуг. Узбекистан не остался в стороне от этой глобальной тенденции и стремится к ускоренной реализации процессов цифровой трансформации. В данной статье анализируются проблемы, которые препятствуют развитию цифровой экономики в Узбекистане и возможности этого процесса.*

Ключевые слова: *цифровизация, инновации, стратегия, инфраструктура, мобильные технологии, цифровые платежи, электронная коммерция, финтех-компания, иностранные инвестиции, малый и средний бизнес.*

Oxirgi yillarda Mamlakatimiz hukumati raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun qator say-harakatlarni amalga oshirdi. 2020-yil 5-oktabr kuni qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston 2030" strategiyasi⁹⁶ raqamli infratuzilmani rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va iqtisodiyotni transformatsiya qilishni ko'zda tutadi. Ushbu strategiyaning asosiy maqsadi davlat xizmatlari, bank sektori, ta'lim va sog'liqni saqlash kabi sohalarda raqamli texnologiyalardan keng foydalanishni ta'minlashdir. Mamlakatimizda barcha tarmoqlar, sohalar kundan kunga raqamlashib bormoqda. Ayniqsa, Covid-19 sababli joriy etilgan karantin rejimi onlayn Tovar va xizmatlarga bo'lgan talabni oshirib yubordi. Bugungi kunda masofadan turib tovar savdosini amalga oshirish yoki uydan turib masofaviy ta'lim olish mumkin bo'lib qoldi. O'zbekistonda internet va mobil texnologiyalarning keng tarqalishi

raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. 2023-yilda mamlakatda internet foydalanuvchilarining soni 27 milliondan oshdi, bu esa raqamli xizmatlar uchun katta bozor mavjudligini ko'rsatadi. Raqamli to'lov tizimlari, elektron tijorat va fintech kompaniyalarining rivojlanishi O'zbekiston raqamli iqtisodiyotining yuksalishiga turtki bo'lmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning imkoniyatlari. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi ko'plab imkoniyatlarni yaratmoqda:

1. Kichik va o'rta biznesni rivojlantirish. Raqamli texnologiyalar kichik va o'rta biznes (KO'B) uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Elektron tijorat, onlayn marketing va raqamli to'lov tizimlari kichik va o'rta biznes uchun keng bozor imkoniyatlari ochmoqda. Ayniqsa, raqamli platformalar yordamida eksport qilish imkoniyatlari ortib, o'zbek tadbirkorlari jahon bozoriga chiqishlari osonlashmoqda.

2. Davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi. Mamlakatimiz prezidenti Sh.M.Mirziyoyev 2020-yil 13-fevral kuni axborot texnologiyalarini rivojlantirish, buning uchun zamonaviy infratuzilma yaratish masalasi bo'yicha o'tkazilgan yig'ilishida barcha sohalarida ochiqlik va samaradorlikni ta'minlash maqsadida "Elektron hukumat" tizimi keng joriy etilmoqda. Xususan yagona interaktiv davlat xizmatlari portal orqali 178 ta xizmat yo'lga qo'yilgan. 99 "Raqamli O'zbekiston 2030" dasturi doirasida davlat xizmatlarining ko'pi raqamlashtirilmoqda. Bu esa xizmatlarning samaradorligini oshiradi va fuqarolar uchun qulayliklar yaratadi. Masalan, davlat xizmatlarini onlayn olish imkoniyati, fuqarolar va davlat idoralari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni soddalashtiradi va korrupsiya darajasini pasaytirishga xizmat qiladi.

3. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish. Iqtisodiyot diversifikatsiyasi va dinamikasi qanchalik yuqori bo'lsa, davlat ichida va tashqarisida noyob axborotlar aylanmasi shunchalik ko'p, milliy iqtisodiyotlar ichida axborot trafigi esa shu qadar salmoqli bo'ladi. Shu bois ishtirokchilar soni ko'p va IT xizmatlar keng tarqalgan bozorlarda raqamli iqtisodiyot jadal sur'atlarda rivojlanadi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi xorijiy investorlar ko'z o'ngida O'zbekistonni yanada jozibador qilib ko'rsatadi. Raqamli infratuzilmaning rivojlanishi va hukumat tomonidan raqamli texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash mamlakatning xalqaro miqyosdagi reytingini oshirishga yordam beradi. O'zbekistonga kirib kelayotgan xorijiy kompaniyalar, ayniqsa texnologiya sohasida, yangi ish o'rinlari yaratish bilan birga iqtisodiy o'sishga katta hissa qo'shishi mumkin. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishidagi muammolar.

Biroq, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi bir qancha muammolar ham mavjud:

1. Raqamli infratuzilmaning cheklanganligi. O'zbekistonda raqamli infratuzilmaning rivojlanishidagi cheklanishlariga bir nechta asosiy sabablar ta'sir ko'rsatmoqda. Birinchidan, moliyaviy cheklovlarni sabab sifatida aytib o'tishimiz muhim hisoblanadi. Ya'ni mamlakatda raqamli infratuzilma, xususan, keng polosali internet va mobil aloqa tarmoqlarini rivojlantirish uchun katta capital talab qilinadi. Bu borada bugungi kunga kelib davlat va xususiy sector investitsiyalari yetarli emas. Ikkinchidan, geografik cheklovlar ya'ni

mamlakatda internet infratuzilmasining to'liq rivojlanmaganligi, ayniqsa qishloq joylarda, raqamli iqtisodiyotning to'laqonli rivojlanishiga xalaqit beradi. Internetning past tezligi va barqaror emasligi ko'plab raqamli xizmatlar va texnologiyalardan foydalanishni cheklaydi. Uchinchidan, texnologik cheklovlarni infratuzilmani rivojlanishining barqaror kechmayotganligini yana bir faktori deb atasak bo'ladi. O'zbekistonda mavjud internet va telekommunikatsiya tarmoqlarining bir qismi eskirgan texnologiyalarga asoslangan. Yangi texnologiyalar, masalan, optik tolali aloqa va 5G kabi ilg'or texnologiyalarga o'tish sekin kechmoqda. Global reytinglarda O'zbekiston internet tezligi past o'rinlarda turibdi bu esa raqamli iqtisodiyotni jadal kechishida salbiy ta'sir ko'rsatadi.

2. Raqamli ko'nikmalar yetishmasligi. Avvalo, raqamli ko'nikma shakllanishi dastlab maktabda va keyin oliy o'quv yurtlarida olib borilishi zarurdir. O'zbekistonda raqamli (IT, informatika) bilimlari exportiga yetarlicha e'tibor qaratilmayapti. Shu bilan birga, O'zbekiston aholisi orasida raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish ko'nikmalari yetarli emas. Bu ayniqsa ta'lim tizimida raqamli ko'nikmalarni rivojlantirishda jiddiy qiyinchiliklar tug'diradi. Korxonalar va tashkilotlar uchun esa yuqori malakali IT mutaxassislarining yetishmasligi muammosi dolzarbligicha qolmoqda. 3. Huquqiy muammolar va qonunchilikning yetarli emasligi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi uchun huquqiy asoslar yaratish dolzarb masalalardan biridir. Ma'lumotlar xavfsizligi, elektron savdo va raqamli to'lov tizimlariga oid qonunchilik hali to'liq shakllanmagan. Bu esa investorlar va biznes uchun barqaror huquqiy muhit yaratishga to'sqinlik qiladi.

Xulosa: Raqamli texnologiyalar nafaqat mahsulot va xizmatlar sifatini oshiradi, balki ortiqcha xarajatlarni kamaytiradi. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy o'sishiga va global raqamli bozorlar bilan integratsiyalashuviga xizmat qilishi mumkin. Davlat siyosati va strategiyalarining to'g'ri yo'naltirilishi natijasida raqamli infratuzilma, raqamli xizmatlar va texnologiyalarning keng joriy etilishi iqtisodiyotni samarali boshqarishga va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, mavjud muammolarni hal qilish, xususan, raqamli infratuzilmani rivojlantirish, raqamli ko'nikmalarni oshirish va huquqiy bazani mustahkamlash orqali raqamli iqtisodiyotning potentsiali to'liq ro'yobga chiqishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-apreldagi "Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabr kuni "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora tadbirlari to'g'risidagi farmoni.

3. Raqamli iqtisodiyot statistika ma'lumotlari, <https://stat.uz/uz/rasmiystatistika/raqamli-iqtisodiyot> 4. Digital 2019: global digital overview. Value creation and capture: implications for developing countries. UNCTAD, 2020.

5. S.S.Gulyamov va boshqalar.Raqamli iqtisodiyotda blokcheyn texnologiyalari. T.: "Iqtisod Molia" nashriyoti, 2019. 396 bet.

6. Липидус Л.В. Цифровая экономика: управление электронным бизнесом и электронной коммерцией. –М.: ИНФРА-М, 2017. -281 с.